

הדיון שאחרי הקראת המחזה "ישנו שדה"/ג'ן מרלו

נוכחות: סלבה, סימה, עדנה גורני, נור, רותי גור, ליאורה, אימאן (בן זוגה של נרדין), שירה, מיקי, דבורה, גליה, חולוד, פולה.

סימה: מקריאה שיר מפרסית כנראה (או ערבית) -

השם: אפגוש אותך בשדה
המשורר: ג'אלאל אל רומי

רותי: אני מכירה את ג'מילה (האמא של אסיל). הם גרו בדירה מאוד קטנה בעיר למטה. היינו הולכות אליה - אני ודבי לרמן, אמירה גולדבלום ועוד חברות מהשמאל הפמיניסטי. היא הייתה מורה ויועצת חינוך מיוחד ולמרות שהבית היה מאוד קטן היא נתנה המון מקום לילדיה. קנתה להם את המשחקים הכי מתקדמים בעולם והמון ספרים וצעצועים - יותר ממה שראיתי בכל בית אחר. נראה לי שבתקופה ההיא, חסאן, בן זוגה השתחרר מהכלא והתחיל לעבוד בשותפות עם נבילה ועוד הרבה פעילות/ים. זה היה ארגון מאוד פעיל והיו בו גם פעילי שמאל רדיקלי וגם פעילי שלום עכשיו וכד'. חסאן היה הרכז. שאול גם עבד שם. בשלב אחר כך זכור לי שמשפחתם עברה לעראבה - שם היה להם בית גדול והם פתחו שם מכולת גדולה. לא הייתי בלוויה של אסיל אבל הגעתי לביקור אחריה. פתאום בביקור בכלל לא הכרתי את ג'מילה. היא היתה שבורה וממוטטת לגמרי. הרבה יהודים שהיו בקשר איתם כי הם היו מאוד פעילים בארגוני שלום הפסיקו את הקשר איתם אחרי פרוץ האינתיפדה. פתאום הרבה יהודים לא היו מוכנים לשמוע אותם. מעט יהודים הגיעו לשם והזדהו איתם אחרי הלוויה של אסיל. אחרי הביקור הזה כמעט ולא ראיתי אותה ואותו. אבל אני עדיין זוכרת איך הם גרו בבית כ"כ קטן ואיך נתנו כ"כ הרבה לילדים.

ליאורה: יש לי תחושת דז'ה וו. ג'ן מרלו שכתבה את המחזה היא גם עוזרת עכשיו למשפחה שבאה למשפט של רייצ'ל קורי. מבחינתי תחושת הטיוח היא כ"כ בלתי נסבלת. גם במקרה של אסיל ואירועי אוקטובר וגם במקרה של רייצ'ל קורי. יש תחושה של מערכת שמטייחת. הכל נמרח. הסיפור של אסיל מאוד מזכיר את הסיפור של רייצ'ל קורי.

סלבה: אנחנו נפגשות כאן כחלק מסדרת אזרחות ופמיניזם. חשבנו שנדבר על האופן שבו נרדין (גיבורת המחזה) תופסת את מושג אזרחות.

נור: כשקראתי את דמותה מאוד הזדהיתי איתה. המפגש שלה עם אחרות/ים. הדיאלוג שלה בין חיים פוליטיים לאישיים. המתח בין הרצון לחיות בשקט לבין הרצון לעשות בעיות. החיים בשני פנים - כמו שרים מהמחזה מספרת. כעת לאח ההקראה אני נמצאת במקום מאוד רגשי. פונה לסלבה - האם את מתכוונת שנדבר על חוויות או על מקומות אחרים?

סלבה: על כל הדברים.

נור: מה שיפה במחזה זה שהוא מצליח להעביר את החוויה של להיות פה ולא להיות פה. את לא יודעת אם את רוצה להשתייך ואיך יקבלו אותך. מאוד הזדהיתי עם החוויה הזאתי. כולנו עוברים את זה וחווים את זה.

פולה: אחד מהדברים שהרגשתי זה שהוא הצליח להכניס זרעים של תקווה. הוא נרצח אבל בקול שלו יש גם תקווה. כאזרחית כאן, קשה לי לשמוע ולקבל את הכאב והצער שנעשה כל השנים. הכוח הסמוי של הקבוצה השלטת הוא לפעמים יותר מפחיד מהכוח הגלוי. לשמוע

גם את קול התקווה – הקול שאומר שצריך להיות ביחד – זה הקול שאני מחפשת. וזה הקול שנרצח. זה הדבר והיפוכו. המחזה כתוב מאוד יפה. זו יצירה שנוגעת בכ"כ הרבה רבדים – רגשי, פוליטי, ואובדן בכל הרמות. זה מחזה על פשע על פשע שאף אחד לא לקח עליו אחריות.

סלבה:

כשחשבנו על הדברים שעולים מתוך המחזה חשבנו על השותפות. איזה שותפות אפשרית עולה מתוך הדברים האלה?

איך אנחנו רואות את השותפות לאור כל החקיקה הגזענית שיש כרגע? האם החקיקה הזו משנה משהו? השותפות היתה עוד כלי במאבק – המדינה היום מנסה עוד יותר להפריד וכך יוצא שגם ליצור שותפות זה כבר מאבק.

נור:

בחזון הרחב שלי, האנושי, כולנו אמורים לחיות כאן בלי קשר לזהות לאומית. בני אדם שנמצאים פה ומחוברים לכאן מכל מיני סיבות שאינן לאומיות. בחזון שלי יש אחדות ולא שותפות. מקום שהוא הרבה מעבר למימדים לאומיים. שתהיה פה מדינה שלכולם יש אזרחות לא משנה מה האתניות שלהם. בחזון שלי, הקטגוריות של אתניות לאומיות הן חסרות משמעות.

סימה: זה לא רעיון ניו אייג'י?

ליאורה: לא צריך לוותר על זהויות כדי ליצור שוויון. את המדינה לא צריך לעניין מי אני בשביל הזכויות שלי.

סימה: מדינת כל אזרחיה היא פתרון אפשרי.

גליה: השדה שהוא מדבר עליו יכול להיות רוחני - שדה של ערכים שאנשים מתאחדים סביבם. לכולנו יש ערכים משותפים כאן. אני לא חושבת שאפשר להגיד לא לפוליטיקה של זהויות אבל אני כן חושבת שכבר נעשו מהפכות בעניין הזה. חסר לנו מודלינג למרחב גדול שמכיל הרבה שונות. לעתים יש התנגדויות בתוך קבוצות ליצור מרחב כזה אבל כאן נראה שהמדינה היא זו שעושה הפרד ומשול. המדינה לא אמורה לייצר את הפרדות הללו. הממסד לא אמור ליצר את הפרדות באופן פורמלי. צריך לכוון את תשומת ליבנו לכך שהמדינה זו שעושה את הפרדות.

סימה: יש לי עוד דף אחד שאני רוצה להקריא - הכרזת העצמאות של ישראל. אנחנו שוכחות שמדינה זה סוג של הסכם בין הילידים לבין שלטון. במקרה של ישראל – הגרו אנשים לכאן, הרגו וגרשו אחרים, ואז תחמו שטח בגדר והחליטו למי יש אזרחות ולמי לא. סימה מקריאה פסקה מתוך הכרזת העצמאות.

גליה: מה שהקראת זה פסקה קצרה. רוב הכתיבה בהכרזה היא על מדינה יהודית ולמה מוצדק שהיא תהיה יהודית. בתוך ההכרזה כולה נמצא הקונפליקט בין מדינה יהודית למדינה דמוקרטית.

סימה: מה שקורה היום זה כבר סטייה מהחזון הזה. אולי אנחנו צריכות לבא בטענות שנשענות על מה שכתוב בהכרזת העצמאות.

סלבה: נדמה לי שההפחדה והדיבור על הפרדה מפחידים מאוד את נשות/אנשי השמאל בישראל. אני לא הייתי רוצה לחיות במדינה יהודית. לא הייתי רוצה להיות במדינה שהיא רק יהודית.

נור: זה נכון גם לגבי ערבים. ערבים לא רוצים מדינה שהיא רק ערבית.

פולה: מי שהוא מאוד דתי/ציוני מסתדר עם הרעיון של מדינה ללאום אחד. מי שמרגיש/ה הזדהות עם קבוצות רבות ורוצה מקום עם שונות - לא תרצה את ההפרדה הזו ולא תרצה מדינה של לאום אחד. בשביל מישהי כזאת, כל מה שקורה עכשיו בישראל הוא איום ונורא. אני חושבת שהיום הרבה יותר גרוע מ-2000 וב-2000 היה הרבה יותר גרוע מ-94-95.

רותי: חוק הנאמנות האחרון עבר ואני לא יצאתי להפגין.

פולה: זה מה שעבד בגרמניה. עשו עוד חוק ועוד חוק ואנשים התעייפו מלצאת ולהפגין.

רותי: חוק הנאמנות הוא חוק גזעני בצורה לא נורמלית.

סלבה: זה עובר כי זה כאילו חוק לייט - מתייחס רק למתאזרחים חדשים. החשש הוא שאחר כך יבוא חוק דרקוני יותר.

כל הקבוצה : בואו נסכם את המפגש - כל אחת תסכם במשפט - עם מה היא יוצאת?

נור: היתה לי חוויה רגשית מאוד עוצמתית להיות בתפקיד של נרדין. נראה לי שזה בגלל שהייתי בדמות שהיתה צריכה להתמודד עם אובדן של קרוב וגם עניין ההזדהות שלי איתה. זה נגע לי מאוד עמוק.

רותי: אני מרגישה שאני שוב נכנסת לסיפור של תחושות פלשתינים ישראלים בתוך ישראל. זה מטריף. אני לא יודעת מה להגיד.

גליה: אני מרגישה אבן. כל הזבל במדינה הזו יוצא החוצה. אני מתנחמת בכך שמחה שלפחות הכל יותר בחוץ. זה כבר לא סמוי אלא בפרצוף של כולנו ושל כל העולם. כשאני קוראת את המחזה זה מחבר אותי שוב לכאב ולניכור שיש לי מהמוסדות כאן.

חולוד: התחברתי למה שרותי דיברה אליו. אצלי התחושות הללו הן תקופתיות - אני נכנסת ויוצאת מזה. היה לי קשה לגלם את הדמות של האמא.

פולה: התחברתי עם הטקסט של ג'מילה. הרגשתי את הדאגה שלה והכל. עם השאר היה לי קשה. כמו שחולוד אמרה - הרבה זמן לא הייתי בדברים שנגעו בנושא ואני מתוסכלת מזה שאני לא יודעת מה לעשות עם התחושות הללו. היו גם חלקים שלא הזדהיתי איתם אבל בסה"כ זה היה לי בסדר.

סלבה: בשבילי זו גם חוויה רגשית. כשנרדין דיברה על חברים של אסיל מהמחנה של זרעים של שלום שעוברים שינוי פוליטי... בזרעים של שלום היה תמיד כיף. עשינו שטויות יחד וחשבנו שזה המפכה הגדולה. אני זוכרת שהייתי בבי"ס כשאמרו לי שאסיל נהרג - זה יום שהחיים שלי השתנו בו. היה נורא להיות בבי"ס באותו יום. מישהו אמר לי שחבל שלפני שהרגו אותו לא כרתו לו את האצבעות. המנהלת מיד נגשה אלי ואסרה עלי לסוע ללויה. היה לי נחמד לשבת איתכן היום ולקרוא את הסיפור של אסיל. בשבילי זה הסיפור שלו יותר משל נרדין.

סימה: אחרי הטבח בעזה הרגשתי עייפות נוראה. אמרתי שימשיכו ככה ויהרגו אחד את השני עד אין קץ. הפסקתי לבא למחסום ווטש ועברתי לטבעון. אני מקבלת לשם את כל הדואר וביום שישי ראיתי שהולך להיות מסיק והלכתי למסיק ולהפגנה והיום לפה. נראה לי שאני חוזרת לפעילות. אני מרגישה שלא בא לי לדבר בהגיון שלהם. אני לא רוצה לתת להם כוח שנשאב מעצם ההתנגדות שלי. אני חושבת שאולי כדאי לעשות דברים בלי היגיון. דברים

שנראים מטורפים. כשנכנסתי לצבא ראיתי שלט "ההיגיון נגמר בצבא". וחשבתי – עם מה עובדים פה? עכשיו אני חושבת שהשיגעון שולט. המדינה הזו מטורפת ולכן אולי כדאי לדבר בשפה שהיא לא היגיונית.

עדנה: הדברים של סימה מזכירים לי שצריך להשתמש בכלים אחרים ולא בכלי האדון. המחזה מאוד נגע בי וחשבתי על הכוח של הסיפור, של המחזה. הכוח הזה לוקח אותנו למקומות אחרים. אני מאוד עסוקה בשאלות של אחריות ואין לי תשובה. מה האחריות שלי למה שנעשה פה בשמי? מה אני יכולה לעשות? אין לי תשובות, יש לי רק שאלות. אני מרגישה כמה שזה בלתי אפשרי להיות פלשתינית בישראל – ושוב – זה גורם לי לחשוב מה האחריות שלי?

פסוק מפרקי אבות אומר כך – לא עליך המלאכה לגמור ולא את בת חורין להבטל ממנה. מזה אני לומדת שאני מחוייבת - לדברים קטנים לפחות.